

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРЕДМЕТ: КУЛТУРА РЕЛИГИЈА

СТРУКА: СВЕ СТРУКЕ

ЗАНИМАЊЕ: СВА ЗАНИМАЊА

РАЗРЕД: ПРВИ

СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА: 1

ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА: 34

ДАТУМ: јун 2024. године

ОПШТИ ЦИЉЕВИ

- Разумијевање појма религије у контексту цјелокупне људске културе и развијање многобројних вјештина неопходних за квалитетан живот у мултикултуралној заједници.
- Упознавање најпознатијих и најинтересантнијих примјера религија у свијету с циљем увиђања богате свјетске религијске баштине, као и улоге и функције религије за човјека и друштво (религија као дио културе), а никако са циљем да се детаљно објасне све свјетске религије.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ

- Усвајање основних знања из области социологије религије, али и социологије (културе) уопште. Ова знања се односе на положај и улогу религије унутар цјелокупне људске културе, однос религије према другим облицима духовне свијести, првобитне облике религиозности те на обичаје мит и митологију.
- Повезивање знања из области Културе религија са знањима из других друштвених наука
- Развијање критичког мишљења, толеранције, културе дијалога.

ТЕМЕ

- Култура и религија
- Мит и митологија
Првобитни облици религиозности
Пројекат

Оквирни број часова за реализацију тема није дефинисан. Наставник ће приликом планирања и програмирања наставних садржаја, узимајући у обзир факторе попут нивоа постигнућа ученика, нивоа сложености наставне теме, потреба струке и занимања, и сл, одредити број часова потребан за њихову реализацију у оквиру теме. Теме чине обавезни дио Наставног програма, али немају обавезујући карактер што се тиче редослиједа њихове реализације.

ИСХОДИ

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: 1.1. Култура и религија Објасни појам култура у пуном смислу ријечи, Разликује материјалну и духовну културу, Наведе примјере материјалне и духовне културе, Дефинише појам - симбол, Изведе закључак о важност симбола у развоју културе, Схвати положај и улогу религије у оквиру културе (религија као дио културе). 1.2. Обичаји Дефинише појам обичаја, Наведе примјере обичаја (сакралних и секуларних), Уочи однос обичаји – традиција, Објасни обичајне, моралне и правне норме, Повеже наведене норме са религијским заједницама.	Ученик ће бити способан да: 1.1. Култура и религија Аргументује став о важности културе за човјека и друштво, Критички просуђује став савременог друштва о важности истинских достигнућа материјалне и духовне културе, Анализира све чешће присуство квазикултуре, Критички се односи према квазикултури, Илуструје симболичко и несимболичко понашање, Идентификује улогу човјека при стварању симбола (културе) и њиховом тумачењу, Разликује Вјеронауку од Културе религија, као научног погледа на религију (социологија религије). 1.2. Обичаји Поређи обичајне, моралне и правне норме, Демонстрира важност и улогу наведених норми у друштву, Илуструје улогу норми у религијским заједницама.	Ученик ће бити способан да: - Ученик који прође програм Културе религија склонији је одбацивању предруда. - Моралне и друге вриједности представљају важну црту његове личности. - Код ученика је наглашена потреба за равноправношћу, правдом, слободом и другим вриједностима. - Схвата важност заједнице и културе и жели да их унаприједи. - Препознаје проблеме у друштву (материјализам, потрошачко друштво, кич и шунд, отуђеност, нетолеранција...) и активно учествује у њиховом отклањању. - Емпатичан је, толерантан и солидаран. - Склон је договарању (зна радити у тиму), аргументовању ставова и спремнији је на компромис.

1.3. Човјек Дефинише науку о човјеку, Наброји и појасни основна антрополошка одређења човјека, Објасни људске потребе (примарне/биолошке и секундарне/друштвене, духовне потребе), Уочи разлику између стварних и наметнутих потреба, Објасни појам вриједности и схвати значај формирања/његовања (одржавања), како индивидуалних, тако и система општих друштвених и културних вриједности (слобода, правда, равноправност, образовање, толеранција...). 1.4. Религија и други облици духовне свијести Објасни појмове митологија, религија, наука, умјетност, филозофија, Пореди (наводи сличности и разлике) митологију и религију, умјетност и религију, филозофију и религију, науку и религију. 1.5. Појам, настанак и развој религије Наброји облике религиозности (првобитни облици, политеизам и монотеизам), Укратко објасни сваки од наведених облика религиозности, Опише контекст у оквиру којег се јављају првобитне религије,	1.3. Човјек Аргументовано дискутује о различитим одређењима појма човјек, која су понудили различити мислиоци, Анализира стварне и наметнуте потребе, Критички тумачи обрасце културе који доминирају у савременом друштву. 1.4. Религија и други облици духовне свијести Анализира облике духовне свијести (филозофија, митологија, религија, умјетност и наука), Утврђује значај наведених облика духовне свијести како за човјека тако и за цјелокупно друштво. 1.5. Појам, настанак и развој религије Разликује првобитне облике религиозности, политеизам и монотеизам, Идентификује улогу религије током људске историје (личну, колективну, политичку...) Уочи и упореди положај религије у различитим периодима људске историје (антички,	
---	---	--

Објасни (различиту) позицију и улогу религије током људске историје. 1.6. Религија, вјера, празновјерје Објасни појмове вјера, религија, празновјерје, Објасни појмове теизам, деизам, агностицизам и атеизам, Наведите примјере теизма, деизма, агностицизма и атеизма. 2.1. Појам мит и митологија Дефинише појам мит, легенда и митологија, Објасни настанак и развој мита, Препозна и опише најчешћи садржај митских прича, Наброји најпознатије свјетске митологије Објасни појмове демитологизација и ремитологизација (одумирање старих и појава нових/урбаних митова). 2.2. Грчко-римска митологија Објасни основне појмове и карактеристике грчкоримске митологије, Наведите најважније грчко-римске богове, митска бића и хероје, те да објасни њихову симболику.	средњовјековни период, нововјековни и савремено доба...), али и под утицајем различитих политичких режима (нпр. комунизам), Критички се одреди према злоупотреби религије у различите сврхе. 1.6. Религија, вјера, празновјерје Аргументовано дискутује о појмовима вјера, религија, празновјерје, Пореди теизам, деизам, агностицизам и атеизам, Идентификује предрасуде у схватању наведених појмова. 2.1. Појам мит и митологија Повеже мит и развој филозофске мисли и књижевних дјела, Илуструје примјере ремитологизације (урбани митови и легенде) у доба савремене технологије, Критички се одреди према демитологизацији и ремитологизацији. 2.2. Грчко-римска митологија Тумачи један од слободно изабраних митова из грчко-римске митологије (нпр. Хомерске и орфичке митове о стварању свијета).	
---	--	--

2.3. Словенска митологија Објасни основне појмове и карактеристике словенске митологије, Наведе најважније словенске богове, митска бића и хероје, те да објасни њихову симболику. 2.4. Јеврејскохришћанска митологија Објасни основне појмове и карактеристике јеврејско-хришћанске митологије, 3.1. Религија и магија Дефинише појмове религија и магија, Објасни поријекло и функцију магије, Наведе и објасни врсте магије, Објасни сличности и разлике између религије и магије. 3.2. Табу и тотем Објасни појам табу, Наведе примјере различитих табуа (религијских и других), Објасни појам тотем, Наведе различите примјере тотемизма кроз историју.	2.3. Словенска митологија Тумачи један од слободно изабраних митова из словенске митологије (нпр. стварање свијета), Пореди словенску и грчко-римску митологију. 2.4. Јеврејскохришћанска митологија Тумачи један од слободно изабраних митова из јеврејскохришћанске митологије (нпр. стварање свијета), Пореди ове са претходно наученим садржајима из грчкоримске и словенске митологије. 3.1. Религија и магија Анализира услове у којима су се магија и религија јављале и доминирале, Објективно (без предрасуда) сагледа религију и магију. 3.2. Табу и тотем Пореди различите културе, Уочава специфичности различитих култура Примјећује везу између табуа и тотема, Развија приповједачке и презентаторске способности,	
---	---	--

3.3. Анимизам, натураизам, фетишизам Објасни појам анимизам, Наведе примјере анимизма, Објасни појам натураизам, Наведе примјере натураизма, Објасни појам фетишизам, Наведе примјере фетишизма. 3.4. Обред (ритуал) и култ Објасни појам обред (ритуал), Наведе примјере обреда, Објасни појам култ, Наведе примјере светих (сакралних) и свакодневних (секуларних) ритуала. Пројекат: Наведе основне податке о одабраној теми, Објасни непознате појмове, Наведе адекватне примјере.	Подржава иницијативе које промовишу поштовање различитости. 3.3. Анимизам, натураизам, фетишизам Пореди анимизам, натураизам, фетишизам и тотемизам у различитим културама, Примјећује специфичности конкретних култура као предуслов за развој неког од наведених облика религиозности, Уочи везу између првобитних облика религијности, политеистичких и монотеистичких религија и митологије. 3.4. Обред (ритуал) и култ Уочи сличности и разлике између обреда (ритуала) и култа, Дискутује о суштини неких култова кроз разне облике религиозности, нпр. култ природе и култ предака, Истражује, анализира, бира најважније податке, Припреми презентацију и презентују задату тему, Развија приповједачке и презентаторске способности, Одабере и протумачи неки од најзначајнијих или, по њиховом мишљењу, најљепших митова одабране митологије уколико су се одлучили за	
---	--	--

	истраживање митологије или обичај уколико су се одлучили за истраживање обичаја. Припреми и презентује садржај истраживања, водећи рачуна о томе да јасно и концизно представи релевантне податаке за дату тему (нпр. да наведе најзначајнија божанства и легендарне хероје одабране митологије, те опише њихову улогу; одреди основне елементе, поријекло и значење одређених обичаја), Селектује релеванте информације и уобличи их у презентацију, Развија приповједачке и презентаторске способности.	
--	---	--

ДИДАКТИЧКА УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ - СМЈЕРНИЦЕ ЗА НАСТАВНИКЕ

1.1. Култура и религија

Уколико наставник располаже техничким могућностима, добар начин рада био би израда електронске презентације на којој би били приказани примјери материјалне и духовне културе, симболичког и несимболичког понашања...

Након или у току презентације са ученицима треба водити разговор о поменутих примјерима и потицати их да и сами наводе примјере и дискутују о њима. За припремање наставнику могу послужити уџбеници социологије за средње стручне и техничке школе и гимназије (док не буде објављен намјенски уџбеник за овај предмет), адекватни видео материјали, текстови из медија и др.

1.2. Обичаји

Након што се ученицима објасни сам појам и уз разговор представи неколико примјера обичаја, треба им задати да радећи у паровима наведу примјере обичаја из свог окружења.

За припремање наставнику могу послужити уџбеници социологије за средње стручне и техничке школе и гимназије (док не буде објављен намјенски уџбеник за овај предмет), научна дјела, али и текстови преузети из различитих медија, адекватни видео материјали као и интервјуи, које сами ученици могу да организују и др.

1.3. Човјек

Након тумачења основних појмова овог наставног садржаја, добар начин рада био би разговор с ученицима о понуђеним одређењима појма човјека (homo sapiens/разуман човјек; zoon politikon/друштвено биће; homo faber/човјек као стваралац, радник; homo religious/религиозни човјек; homo ludens/човјек који се игра-што је саставни дио културе свих људских друштава).

Ученицима на претходном часу треба додијелити задатке за рад код куће. Служећи се исјечцима из новина, илустрованих часописа, стрипова или одштампаних материјала са Интернета, појединачно треба да израде колаже на тему: „Свијет у којем живимо“. Могући су сљедећи наслови илустрација: „Човјек каквог га ја данас видим“; „Овакав бих живот хтјела/хтио“; „Моје потребе“; „Потребе савременог човјека“; „Недјеља у мојој породици“.

Израђене радове треба заједнички коментарисати, додатно тумачећи основне појмове овог садржаја.

За припремање наставнику могу послужити уџбеници социологије и филозофије за средње стручне и техничке школе и гимназије (док не буде објављен намјенски уџбеник за овај предмет), садржаји из медија и других доступних извора.

1.4. Религија и други облици духовне свијести

Приликом обраде овог наставног садржаја треба користити претходна знања ученика (из умјетности, науке, вјеронауке...)

Ученицима треба показати да постоје различити приступи стварности који се међусобно разликују, али и употпуњују, као и да је здрава дискусија добродошла, али не и ниподаштавање свега што се разликује од нашег погледа на свијет.

Ученицима треба дати и домаћи задатак да нпр. напишу есеј на тему: „Мој поглед на свијет је... научни, религијски, филозофски, умјетнички... зато што...“

За припремање наставнику могу послужити уџбеници филозофије за средње стручне и техничке школе и гимназије (док не буде објављен намјенски уџбеник за овај предмет), научна и филозофска дјела и др.

1.5. Појам, настанак и развој религије

Након што им се објасне појмови, са ученицима треба анализирати текстове, који воде ка исходима учења (нпр.о религији у периоду средњег вијека или комунистичком периоду...).

Ученицима треба задати и домаћи задатак истраживачког типа (нпр. да ураде интервју са родитељима или дједовима и бакама на тему: Положај религије у периоду бивше Југославије и данас. Ученике треба потицати да објективно (непристрасно), из различитих перспектива сагледавају ову проблематику (уважавајући право на различито мишљење и поштујући саговорника). За припремање наставнику могу послужити уџбеници социологије за средње стручне и техничке школе и гимназије (док не буде објављен намјенски уџбеник за овај предмет), пожељно је и кориштење текстова за анализу и дискусију из изворних научних и књижевних дјела и медија...

1.6. Религија, вјера, празновјерје

Ученицима треба показати да постоје различити ставови о богу, као и да се ова сфера налази у домену права на приватност (гарантованог уставом).

Ученике треба учити да поштују себе, слободно говоре о својим схватањима свијета и живота, али и да немају сви исти поглед на свијет и живот, те ђаке треба учити да је граница и гаранција наших права и слобода управо право и слобода другог човјека (да то стално треба имати на уму).

Ученицима треба задати домаћи задатак да додатно истраже поменуте појмове и наведу примјере истакнутих личности, које су заступале неке од наведених ставова.

За припремање наставнику могу послужити уџбеници социологије и филозофије за средње стручне и техничке школе и гимназије (док не буде објављен намјенски уџбеник за овај предмет), филозофска и научна дјела.

2.1. Појам мит и митологија

Након што им се објасне појмови, ученицима дати задатак да анализирају неки мит из домаће или свјетске митологије (обратити пажњу на нијансе и историјски контекст, уколико га је могуће запазити).

Са ученицима треба разговарати о разликама између старих и нових (урбаних митова). Будући да су старемитове већ разматрали, треба им навести примјере нових (урбаних) митова и тражити да направе разлике између тих митова и оних старих о којима су већ учили.

За припремање наставнику могу послужити уџбеници социологије за средње стручне и техничке школе и гимназије (док не буде објављен намјенски уџбеник за овај предмет), као и изворна литература попут Старог завјета, дјела „Грчки митови“ (Роберт Гревс) или „Хебрејски митови“ (Роберт Гревс/Рафаел Патаи), адекватни видео материјали, текстови преузети из медија и др.

2.2. Грчко -римска митологија

Након што им се објасне основни појмови, ученицима треба дати задатак да анализирају неки од митова из грчке или римске митологије.

За припремање наставнику могу послужити уџбеници социологије за средње стручне и техничке школе и гимназије (док не буде објављен намјенски уџбеник за овај предмет), као и изворна литература попут дјела „Грчки митови“ (Роберт Гревс), адекватни видео материјали, текстови преузети из медија и др.

2.3. Словенска митологија

Након што им се објасне основни појмови, ученицима треба дати задатак да анализирају неки од митова из словенске митологије.

За припремање наставнику могу послужити Словенска митологија/енциклопедијски речник (група аутора), илустрована Словенска митологија/Ненад Гајић, адекватни видео материјали, текстови преузети из медија и др.

2.4. Јеврејско -хришћанска

Након што им се објасне основни појмови, ученицима треба дати задатак да анализирају неки од митова из јеврејско-хришћанске митологије (нпр. стварање свијета према библијским текстовима или неки другислободно изабрани мит).

За припремање наставнику могу послужити уџбеници социологије за средње стручне и техничке школе и гимназије (док не буде објављен намјенски уџбеник за овај предмет), као и изворна литература попут Старог завјета, дјело „Хебрејски митови“ (Роберт Гревс/Рафаел Патаи), адекватни видео материјали, текстови преузети из медија и др.

3.1. Религија и магија

Након што им се објасне појмови, са ученицима треба анализирати текстове из литературе који говоре о примјерима: контактне магије (нпр. „узиђивање сјенке“) или разговарати о примјерима имитативне магије из прошлости (нпр. растјеривање невремена окретањем оштрице сјекире према небу) итд.

За припремање наставнику могу послужити уџбеници социологије за средње стручне и техничке школе и гимназије (док не буде објављен намјенски уџбеник за овај предмет), као и изворна литература попут дјела „Златна грана“ (Џемса Фрезера), адекватни видео материјали, текстови преузети из медија и др.

3.2. Табу и тотем

Након што се ученицима објасне непознати појмови, треба их подијелити у мање групе и тражити данаправе листу табуа за које су чули. На основу ученичких радова треба организовати и дискусију.

За припремање наставнику могу послужити уџбеници социологије за средње стручне и техничке школе и гимназије (док не буде објављен намјенски уџбеник за овај предмет), као и изворна литература попут дјела „Златна грана“ (Џемса Фрезера), адекватни видео материјали, текстови преузети из медија и др.

3.3. Анимизам, натураizam, фетишизам

Након што се ученицима објасне непознати појмови, од њих треба тражити да анализирају текстове о поменутиим облицима првобитне религиозности, нпр. обожавање храста, „живе изворске воде“, итд.

За припремање наставнику могу послужити уџбеници социологије за средње стручне и техничке школе и гимназије (док не буде објављен намјенски уџбеник за овај предмет), као и изворна литература попут дјела „Златна грана“ (Џемса Фрезера), адекватни видео материјали, текстови преузети из медија и др.

3.4. Обред (ритуал) и култ

Уз разговор ученицима објаснити непознате појмове.

Тражити да на основну појмовног одређења, радећи у групама по три -четири ученика наведу што више њима познатих примјера обреда (ритуала) и култова.

Радећи у паровима ученици треба да наведу примјере светих (сакралних) и свакодневних (секуларних) ритуала и одговоре на питање: Како разликовати религијски ритуал од других облика ритуалног понашања?

Ученици би, по могућности и жељи, требало да посјете неки религијски храм и тамо посматрају, а касније и анализирају ритуал који се у храму изводи (обратити пажњу на сљедеће: када се изводи ритуал – доба дана или датум у години; колико ритуал траје; учеснике у ритуалу – вјерске службенике и вјернике; фазе самог ритуалног процеса, елементе, симболе...)

За припремање наставнику могу послужити уџбеници социологије за средње стручне и техничке школе и гимназије (док не буде објављен намјенски уџбеник за овај предмет), адекватни видео материјали, текстови преузети из медија и др

Пројекат:

Ученици за домаћи задатак индивидуално припремају електронску или неку другу презентацију о:

1. митологији по избору (или одређеном миту из одабране митологије). По могућности, о оним митологијама које нису експлицитно заступљене НПП-ом.
2. обичајима своје етничке групе или неке друге етничке групе по избору.

Ученицима треба сугерисати да приликом анализе митологије/мита или обичаја обратe пажљу нанијансе, основне поруке, као и историјски контекст, уколико га је могуће запазити.

Ученицима треба објаснити принципе израде презентације (начин, вријеме, садржај...).

За реализацију пројекта потребно је предвидјети осам школских часова (објашњење пројекта и подјела радних задатака, истраживање и припрема презентација уз наставничко вођење, презентације на нивоу одјељења).

Наставник, уколико процјени да су презентације довољно квалитетне, може организовати и приказивање најуспјешнијих презентација за све ученике првог разреда који слушају предмет Култура религија.

За припремање наставнику могу послужити уџбеници социологије за средње стручне и техничке школе и гимназије (док не буде објављен намјенски уџбеник за овај предмет), научна дјела која се баве одабраном темом (нпр. Сретена Петровића, када је ријеч о српској митологији), као и информације добијене путем медија.

ОЦЈЕЊИВАЊЕ

Оцјењивање се врши у складу са *Законом о средњем образовању и васпитању и Правилником о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи.*

ИНТЕГРАЦИЈА

Социологија и Филозофија, Социологија и Етика, Пословна комуникација, Српски језик и књижевност, Право, Историја, Географија, Вјеронаука, Демократија и људска права и други предмети.

НАПОМЕНА:

Када је ријеч о интеграцији са другим наставним предметима, наведени су предмети које ученици већ изучавају (или су изучавали), али и они са којима ће се тек упознати током школовања (Социологија и Филозофија, Пословна комуникација и Право у економској школи, Социологија и Етика у медицинској школи). То је урађено због тога што се наставни садржај овог предмета темељи на садржајима, прије свега Социологије, Филозофије, а дјелимично и Психологије, и било би потпуно погрешно интеграцију усмјерити само у правцу предмета које су ученици изучавали у досадашњем образовању (прије свега се мисли на основношколско образовање). Предмети који су програмом заступљени у основној школи (Српски језик и књижевност, Друштво, Историја, Географија, Вјеронаука, Демократија и људска права) само дјелимично додирују ову проблематику

ИЗВОРИ

1. Уџбеник одобрен од стране Министарства просвјете и културе Републике Српске
2. Друга стручна литература и приручници
3. Интернет